

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
Ethical Leadership of School Administrators under the Secondary Educational
Service Area Office Samut Prakan

วิไลพร ท้าวแพทย¹, ดร.วิราภรณ์ ส่งแสง²

Wilaiporn Thaophaet¹, Dr. Wiraporn Songsaeng²

คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันรัชต์ภาคย์

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the ethical leadership of school administrators, and 2) to compare the ethical leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan, classified by educational qualifications and school size. The sample group consisted of 330 teachers from schools under the said office. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, independent sample t-test, and one-way analysis of variance (One-Way ANOVA). The findings revealed that 1) The overall ethical leadership of school administrators was at a high level in all aspects. 2) There was no statistically significant difference at the .05 level in ethical leadership based on educational qualifications. 3) There was no statistically significant difference at the .05 level in ethical leadership based on school size.

Keywords: Leadership; Ethical Leadership; Educational institution administrators

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 330 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test Independent Sample) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ครูที่สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 บททั่วไป ได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีคุณธรรมจริยธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม โดยกำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา ในหลักข้อที่ 1 ว่าด้วยพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2550) การบริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในฐานะผู้นำของหน่วยงานที่สามารถกระตุ้นชักจูง หรือชี้นำให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ ตามที่กำหนดเป้าหมายด้วยความเต็มใจ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ คือ กุญแจสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพ เพื่อประสิทธิภาพในการบริหาร การศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นกระบวนการของบุคคลที่สามารถใช้ ศาสตร์ และศิลป์ในการโน้มน้าวผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ สติปัญญา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ความเป็นธรรม โดยยึดหลักธรรมประจำใจในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบ เข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น ภาวะผู้นำเป็น องค์ประกอบหลักที่สำคัญ (สิวลี ศิริโล. 2550) และไม่ค่อยพบคุณลักษณะดังกล่าวในตัวผู้บริหาร อีกทั้ง ผู้บริหารในปัจจุบันไม่ว่าจะมาจากการสอบคัดเลือก หรือมาจากการแต่งตั้งโดยชอบ มักจะเป็นผู้ที่มีความสามารถมากกว่าการมี คุณธรรมจริยธรรม ทำให้สังคมตั้งคำถามถึงคุณสมบัติของผู้บริหารที่มีความสามารถและเก่งในการบริหาร ซึ่งมักจะ หลงลืมเรื่องคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นคุณสมบัติสำคัญ ถ้าผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำ ในยุคสมัยที่สังคมโลกเกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งเรื่องสาธารณสุข เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และแวดวงการศึกษา หากผู้บริหารแก้ปัญหา สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ได้ อาจส่งผลกระทบต่อวงการศึกษากันเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงได้ หรืออาจถึงขั้นมีการร้องเรียนจากผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้ (ชุดิมา รัชชบังแหลม. 2559)

การบริหารงานในปัจจุบัน เรื่องจริยธรรมยังคงเป็นที่น่าสนใจและจับตามองมาตลอด ซึ่งผู้บริหารที่เก่งเรื่อง งาน รอบรู้ ฉลาด แต่มักขาดคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง และไม่มีวุฒิภาวะพอ ส่งผลต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ตามได้ เพราะส่วนใหญ่แล้วสังคมมีความต้องการผู้บริหารที่มีจริยธรรม มีทั้งความยุติธรรม ศิลธรรม ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่า เทียมมากกว่า ผู้บริหารที่มีพฤติกรรมปิดบังซ่อนเร้น ทุกจริต ไม่โปร่งใสในการทำงานนั้น และส่งผลให้ผู้บริหารดังกล่าว ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2549) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้าน คุณธรรมจริยธรรมแก่สังคม เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกุญแจสำคัญ เป็นหน้าต่างของสถานศึกษาและถูกสังคม ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ปกครองเฝ้ามองอยู่ ในฐานะที่สถานศึกษาเป็นสถาบันหลักที่สำคัญในสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาจึง ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในและนอกสถานศึกษา เมื่ออยู่ในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่สามารถ

นำได้ทุกสถานการณ์เป็นทั้งผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางความคิด ผู้นำการปรับปรุงเพื่อการเปลี่ยนแปลง และต้องเป็นส่วนกระตุ้นให้ครูผู้สอนในการสอนให้ดีที่สุด เพื่อให้นักเรียนบรรลุตามวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาให้ได้ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมจริยธรรมสูง ครูก็ย่อมรัก เคารพ และศรัทธา เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน และสามารถนำพาให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข ส่วนนอกสถานศึกษาผู้บริหาร คือ สัญลักษณ์ของสถานศึกษา ชุมชนและผู้ปกครอง เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมดีงามแล้ว ก็ย่อมได้รับความเคารพ ความเชื่อใจและการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน เพราะต่างเชื่อมั่นและศรัทธาต่อบริหาร การทำงานก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เกิดกระบวนการทำงานเป็นทีม ครูมีความสามัคคี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความเชื่อถือ ความศรัทธา ความไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา และชุมชนก็จะเสื่อมลงไป ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อคุณภาพครูและคุณภาพผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุรัตน์ ไชยชมภู, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ มุ่งเน้นให้มีการปรับปรุงพัฒนาตนเอง ในด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ตลอดจนผลลัพธ์ที่สูงขึ้น มีการดำเนินงานที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและส่วนรวมเป็นสำคัญ ลดโอกาสที่จะเกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงาน ส่งผลให้หน่วยงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ การครองตนตามหลักการ 5 แห่งความดีที่เรียกว่า “มีจริยธรรม” ในการบริหารงานของผู้บริหารเป็นการสร้างศรัทธา นำมาซึ่งการให้การสนับสนุนที่ดี ดังนั้น ความศรัทธาเป็นผลลัพธ์ของการมีจริยธรรม ความศรัทธาทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดการยอมรับ ด้วยความสมัครใจ และหากมีวิธีการบริหารงานที่ดี ถูกต้องตามหลักการ ผลของการบริหารงานย่อมสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงเป็นหนึ่งในกุญแจสำคัญขององค์กรเนื่องจากผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่โดยชอบในการตัดสินใจ จึงถือเป็นโอกาสมากกว่าผู้อื่นในการที่จะช่วยสร้างสรรค์องค์กรให้มีคุณค่าในด้านจริยธรรม และช่วยเสริมสร้างพัฒนาแนวคิดของคนในองค์กรด้วย ผู้บริหารจึงต้องมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่แสดงออกให้เห็นถึงการมีศีลธรรม ถ้าหากผู้นำไร้ซึ่งจริยธรรม องค์กรนั้นจะเต็มไปด้วยปัญหาและมีแนวโน้มที่จะล้มเหลวง่าย แต่ในทางกลับกันหากผู้บริหารมีจริยธรรมย่อมเป็นที่ได้รับความเคารพนับถือ ตลอดจน ได้รับโอกาส และมีความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งรับราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ สนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในให้กับหน่วยงานทางการศึกษา ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อไปในภายภาคหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ขนาดสถานศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 2,319 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหางกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, pp. 1970 : 607-610) ได้ขนาดกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 330 คน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จากการสังเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความซื่อสัตย์ 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านความน่าเคารพ 6) ด้านความเป็นพลเมืองดี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

การบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนางานในสถานศึกษานั้น เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนในการให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยการทำให้เกิดความร่วมมือกันทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชน (นิพนธ์ กิณาวงค์. 2551: 16) อีกทั้งการบริหารการศึกษายังเป็นระบบการบริหาร การออกแบบ และการจัดระบบการศึกษาทั้งระบบความคิด และรวมถึงการนำทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลทางการศึกษา โดยมีผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารสถานศึกษา (เกษม วัฒนชัย. 2550: 2) จึงกล่าวได้ว่าการบริหารการศึกษามุ่งจัดการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการ

ภารดี อนันต์นาวิ (2557: 2) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่ง หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลาย ๆ คน ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้เด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านให้มีความสามารถ ทศนคติ พฤติกรรมค่านิยม หรือคุณธรรม ส่วนด้านสังคมการเมืองและเศรษฐกิจนั้น ต้องการให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพ ของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน

จากที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา สรุปได้ว่า เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องสร้างความร่วมมือจากบุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามกระบวนการในการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามความต้องการของสังคม โดยใช้ทรัพยากรการศึกษาให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน ครู และ บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

สุสดี จิรนากุล (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในด้านการยอมรับ เคารพ เชื่อถือศรัทธา และการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้สำเร็จ และเป็นการใช้อิทธิพลระหว่างผู้นำและ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายร่วมกัน

ปราณีต จินดาศรี (2559) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล โดยผู้นำจะมีอำนาจอิทธิพลเหนือผู้ตาม และพฤติกรรมภาวะผู้นำจะก่อให้เกิดผลตามที่ผู้นำต้องการโดยผู้ตามยอมปฏิบัติตามความต้องการของตนเองจะส่งผลต่อความสำเร็จที่วางไว้

หนูไกร มาเชด (2559) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถจูงใจ โน้มน้าวใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการของตนด้วยความเต็มใจ และไว้วางใจ นอกจากนั้นต้องยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการประสานงานเพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ทิพวัลย์ ซาลีเครือ (2559) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ใช้ อิทธิพลของผู้นำในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน โดยการผลักดัน ชักจูงให้บุคคลอื่นหรือกลุ่ม ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และความศรัทธา จนนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือองค์กร

ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรม ความสามารถของบุคคลที่มีอิทธิพลในกระบวนการต่าง ๆ ต่อบุคคลอื่น โดยการชักจูง ชี้แนะ กระตุ้นพฤติกรรมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรภายในองค์กรด้วยความร่วมมือและเต็มใจ เพื่อให้ปฏิบัติงาน ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

หนูไกร มาเชด (2559: 42) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกด้านความประพฤติและการสื่อสารจะนำไปสู่การยอมรับและเกิดความศรัทธาจากผู้อื่น โดยมีพฤติกรรม ได้แก่ การแสดงออกถึงความยุติธรรม การแสดงออกถึงความไว้วางใจ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ การแสดงออกถึงความเคารพ และการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองดี

สุทัต จันทะสินธุ์ (2560: 8) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมกระบวนการ และวิธีการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึง การมีจริยธรรมอย่างมีอุดมการณ์โดยได้คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้การบริหารจัดการงานได้รับความสำเร็จและสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรและสอดคล้องกับความต้องการที่ถูกต้องของผู้ตาม อีกทั้งยังสามารถจูงใจให้ผู้ตามมองไกลไปที่ประโยชน์ขององค์กรหรือส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกด้วยความเหมาะสมในด้านความประพฤติและการสื่อสาร อันจะนำไปสู่การยอมรับและเกิดความศรัทธา การยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้มีผลต่อความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

Brown, Treviño and Harrison (2005) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือเป็น ผู้จัดการเชิงคุณธรรมซึ่งผู้จัดการเชิงคุณธรรมจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามที่มีจริยธรรมและไร้จริยธรรม โดยพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติทางจริยธรรมและคุณลักษณะในตัวผู้นำนั้น จะต้องแสดงออกถึง

1) ความน่าไว้วางใจ 2) มีความยุติธรรม 3) มีความน่าเคารพ 4) ยึดหลักการให้รางวัลและการลงโทษ 5) การสร้างบรรยากาศเชิงจริยธรรมในการทำงาน 6) ความเป็นพลเมืองดี

Northouse (2012: 387-394) ได้นำเสนอหลักของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ว่าเป็นประเด็นที่ทันสมัย และมีความต้องการภาวะผู้นำที่มีศีลธรรมสูงมากในปัจจุบัน โดยภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นและเขาได้นำเสนอหลักการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 5 ประการ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย 1) ความเคารพ (Respect) 2) การบริการ (Service) 3) ความยุติธรรม (Justice) 4) ความซื่อสัตย์ (Honest) และ 5) ชุมชน (Community)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 34 ข้อ จำแนกเป็น 6 ด้าน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 121) ได้แก่ 1. ด้านความยุติธรรม จำนวน 6 ข้อ 2. ด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 6 ข้อ 3. ด้านความรับผิดชอบ จำนวน 6 ข้อ 4. ด้านความไว้วางใจ จำนวน 5 ข้อ 5. ด้านความน่าเคารพ จำนวน 6 ข้อ 6. ด้านความเป็นพลเมืองดี จำนวน 5 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ 2. นำข้อมูลที่ศึกษามาคำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของการศึกษา แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อขอคำแนะนำ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) 5. นำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา มีดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของข้อคำถาม เท่ากับ 0.67–1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 30 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค กำหนดให้ค่าความเชื่อถือได้ของสัมประสิทธิ์แอลฟาไว้ที่ 0.70 ขึ้นไป ได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.968 7. นำแบบเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสถาบันรัชต์ภาคย์ เพื่อแจ้งขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 330 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวม

สมรรถนะประจำสายงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความยุติธรรม	4.22	0.65	มาก
2. ด้านความซื่อสัตย์	4.26	0.78	มาก
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.29	0.63	มาก
4. ด้านความไว้วางใจ	4.18	0.67	มาก
5. ด้านความน่าเคารพ	4.29	0.65	มาก
6. ด้านความเป็นพลเมืองดี	4.19	0.68	มาก
โดยรวม	4.16	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.67) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.63) ด้านความน่าเคารพ ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.65) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.78) ด้านความยุติธรรม ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.65) ด้านความเป็นพลเมืองดี ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.68) และด้านความไว้วางใจ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยภาพรวม

สถานศึกษา	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาโท		t	Sig (2-tailed)
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1 ด้านความยุติธรรม	4.26	0.66	4.01	0.91	0.00	0.99
2 ด้านความซื่อสัตย์	4.27	0.66	4.16	0.91	0.03	0.98
3 ด้านความรับผิดชอบ	4.32	0.59	4.09	0.89	0.01	0.97
4 ด้านความไว้วางใจ	4.22	0.65	3.97	0.92	0.00	0.99
5 ด้านความน่าเคารพ	4.32	0.59	4.15	0.90	0.03	0.98
6 ด้านความเป็นพลเมืองดี	4.20	0.64	4.11	0.90	0.04	0.97
โดยรวม	4.27	0.63	4.08	0.91	0.02	0.98

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความไว้วางใจ ด้านความน่าเคารพ และด้านความเป็นพลเมืองที่ดี มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1 ด้านความยุติธรรม	4.26	0.66	4.01	0.91	4.34	0.54
2 ด้านความซื่อสัตย์	4.27	0.66	4.16	0.91	4.28	0.62
3 ด้านความรับผิดชอบ	4.32	0.59	4.09	0.89	4.35	0.57
4 ด้านความไว้วางใจ	4.22	0.65	3.97	0.92	4.33	0.66
5 ด้านความน่าเคารพ	4.32	0.59	4.15	0.90	4.33	0.61
6 ด้านความเป็นพลเมืองดี	4.20	0.64	4.11	0.90	4.29	0.55
โดยรวม	4.27	0.63	4.08	0.91	4.32	0.59

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิง จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่าง กัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความไว้วางใจ ด้านความน่าเคารพ และด้านความเป็นพลเมืองที่ดี มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา สมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ อย่างมากในฐานะผู้นำของหน่วยงานทางการศึกษา ที่สามารถส่งผลกระทบ ชักจูงหรือชี้นำให้ครูบุคลากรร่วมกัน ปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจ ด้วยคุณลักษณะผู้นำที่มีความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ความ รับผิดชอบ มีความไว้วางใจ และมีความเป็นพลเมืองที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยอมรับจากผู้ตามอย่างเต็ม ภาควินิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown, Treviño and Harrison (2005) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือ การแสดงออกโดยความประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ถูกต้อง ต้องเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้ง ความซื่อสัตย์สุจริต ความน่าไว้วางใจ ความยุติธรรม และการเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง ดังที่กล่าวมา นี้ ทำให้ผู้บริหารถูกยอมรับเพราะประพฤติตนเชื่อถือได้ ได้รับอำนาจหน้าที่จากผู้ตามอย่างเต็มภาคภูมิ เป็นแบบอย่าง ที่ดีหรือเป็น “ตัวแบบ” (Role Model) เป็นตัวอย่างดีและสอดคล้องกับ ชีวภัทร เพชรศรีจันทร์ (2562: 7) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือ การประพฤติตนของผู้บริหารสถานศึกษาในทางที่ถูกต้อง ยึดหลักจริยธรรม ปกครองด้วย หลักคุณธรรม ธรรมภิบาล เกิดการศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ของตนเอง มาใช้ในการตัดสินใจที่ถูกต้อง ตามหลักการบริหารโดยให้ทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อทำให้ได้ผลสำเร็จ

ตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ รณชัย ปิณใจ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ในภาพรวมพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความไว้วางใจ ด้านความน่าเคารพ และด้านความเป็นพลเมืองที่ดี มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน และให้ความสำคัญต่อการกระบวนกรยุติธรรม โดยการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเท่าเทียม โดยไม่ได้คำนึงถึงระดับของการศึกษาของคุณครูอาจเนื่อง ด้วยครูที่คนล้วนมีความรู้ความสามารถ เรียนรู้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และมีความ ถนัดในตนเองต่างกัน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจในความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ทุกระดับการศึกษา ทุกสาขาวิชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้านความซื่อสัตย์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ชัชวาล แก้วกระจ่าย และวิจิต แสงสว่าง (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี พบว่า ผลการวิจัย พบว่า ในด้านความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในทุกด้าน เมื่อทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนที่อยู่สถานศึกษาขนาดเล็ก มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของบริหารสูงกว่าผู้บริหารที่อยู่สถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน อาจมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่างกันตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

สรุปผล

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน ผลปรากฏว่า

1.1 ด้านความยุติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการปราศจาก อคติไม่ลำเอียงไม่เล่นพรรคพวก

1.2 ด้านความซื่อสัตย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงภาพลักษณ์ที่ดีแก่สถานศึกษา

1.3 ด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ามีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ มีความพากเพียรและบากบั่นไม่ท้อถอย

1.4 ด้านความไว้วางใจ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) และเมื่อวิเคราะห์ รายข้อ พบว่า มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ด้านความไว้วางใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

1.5 ด้านความน่าเคารพ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) และเมื่อ วิเคราะห์รายข้อ พบว่า มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความน่าเคารพ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความอ่อนโยน ใจดี มีเมตตากรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น

1.6 ด้านความเป็นพลเมืองที่ดี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$) และเมื่อวิเคราะห์ รายข้อ พบว่า มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความน่าเคารพ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความสามารถที่ตนมีเพื่อทำความดีแก่ส่วนรวม

2. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความยุติธรรม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ว่า ผู้บริหารมีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน ให้ ความสำคัญต่อกระบวนการ ยุติธรรมโดยการปฏิบัติต่อ ผู้อื่นด้วยความเท่าเทียม ใช้กระบวนการที่ถูกต้อง การตัดสินใจด้วย ความเป็นธรรม

2.2 ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความรับผิดชอบ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกในด้านการปฏิบัติที่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร บากบั่นไม่ท้อถอย พร้อมทั้งจะตรวจสอบได้

2.3 ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความไว้วางใจ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่น ว่าผู้นำนั้นมีความมั่นคง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการเป็นผู้นำสูง มีความเมตตาต่อผู้อื่นและมีความสามารถในการฟังพาดภัยได้

2.4 ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความน่าเคารพ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา แสดงออกในด้านการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ มีความเกรงใจ ความเห็นอกเห็นใจ ให้เกียรติผู้อื่น มีสัมมาคารวะ เป็นผู้มีความอ่อนโยน ใจดี น่าเคารพนับถือ มีความเมตตากรุณา

2.5 ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความเป็นพลเมือง พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกในด้านการประพฤติปฏิบัติ ตามกฎ ระเบียบ ทั้งกิจที่ควรทำและกิจที่ต้องทำ ใช้ความสามารถในด้านที่ตนมีอยู่เพื่อกระทำความดี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ลดความเห็นแก่ตัว มีความกล้าหาญในสิ่งที่ถูกต้อง

2.6 ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการยึดหลักคุณธรรมในการ บริหารงาน ให้ความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมโดยการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเท่าเทียม

3. ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทาง สถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความ ไว้วางใจ ด้านความน่าเคารพ และด้านความเป็นพลเมืองที่ดี มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านความยุติธรรม ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา

2. ด้านความซื่อสัตย์ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ประพฤติปฏิบัติตนตรงไปตรงมาโปร่งใสตรวจสอบได้

3. ด้านความรับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่อตนเององค์กร และส่วนรวม ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลครูและบุคลากรสม่ำเสมอ

4. ด้านความไว้วางใจ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ มีการบริหารงานอย่างเป็นเลิศ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความ อ่อนน้อม เข้าใจในความแตกต่างของบุคคล

5. ด้านความน่าเคารพ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีภาวะผู้นำ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน สามารถควบคุมอารมณ์ ตนเอง

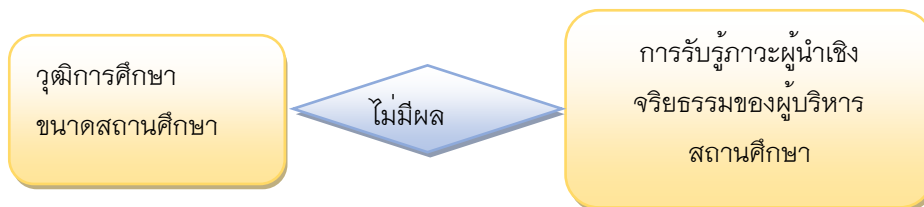
6. ด้านความเป็นพลเมืองดี ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางชุมชนและหน่วยงานอื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับความผูกพันของ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากโมเดลดังกล่าวทำให้ทราบว่า "ไม่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะมีคุณวุฒิการศึกษาสูงเพียงใด หรือโรงเรียนจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กเพียงใด ก็ไม่ส่งผลต่อการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร" ซึ่งให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร เป็นคุณลักษณะที่ครูผู้สอนรับรู้และประเมินในระดับสูง โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกอย่างวุฒิการศึกษาของผู้บริหาร หรือขนาดของโรงเรียนที่ครูปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่สะท้อนผ่านการกระทำและความประพฤติของผู้บริหารโดยตรง ไม่ใช่สิ่งที่สร้างขึ้นจากปัจจัยทางโครงสร้างหรือคุณสมบัติเชิงสถาบัน

References

- กนกวรรณ อินทร์น้อย. (2553). กระบวนการการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- เกษม วัฒนชัย. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจ.

- ไกรสร รักสวน. (2559). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- ชนิษฐ์นิชา ทองสุข. (2560). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- คำพร กองเตย. (2560). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- จารุณี แก้วเย็น. (2557). **เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษากลยุทธ์และการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่2).** สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์.
- ชัชวาล แก้วกระจาย และวิจิต แสงสว่าง. (2564). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาสังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- ชัยนนท์ นิลพัฒน์. (2555). **จริยธรรมในการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2549). **ภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ: ธนวิถิการพิมพ์.
- ชุติมา รักษ์บางแหลม. (2559). **วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมประเด็นปัญหาจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลสังกัด สถาบันพระบรมราชโองการสาธารณสุข.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, สงขลา.
- ญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8).** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- ฐาปนา ถิ่นไพศาล. (2559). **องค์การและการจัดการ.** นนทบุรี: ธนวิถิการพิมพ์.
- ณัฐยา ลียะวงษ์. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 25.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ดาร์วรรณ ถวิลการ. (2561). **รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา). สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(3). 114 – 126.
- ทองคุณ หงษ์พันธ์. (2542). **ผู้บริหารมือใหม่ในสถานการณ์เปลี่ยนแปลง : กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏ.** กรุงเทพฯ: ธานีธรรม ศิลป์จารุ.
- ธานีธรรม ศิลป์จารุ. (2552). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 10).** กรุงเทพฯ : ปิสนิเนสแอนด์ดี.
- ธีรภัทร เพชรศรีจันทร์. (2562). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรรัฐใน จังหวัดอุทัยธานี.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7).** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์. บ

- ปราณีต จินดาศรี. (2559). **แบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 จังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัทมวัฒน์ สนมเล็ก. (2563). **คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิภาวดีสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, กรุงเทพฯ.
- ปัทมา แคนยุกต์. (2554). **รูปแบบการสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาล ศาสตร์วิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายพักใต้**. วิทยานิพนธ์ ปรัช.ด., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- บุษดี จิรนากุล. (2562). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- พระมานิต ธรรมทินโน. (2563). **การพัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของครูโรงเรียนพระปริยัติทำสังกต มหาเถรสมาคมสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนัก นายกรัฐมนตรี.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). **การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบัน พระปกเกล้า.
- เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การ ประถมศึกษาตราด**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน. (2560). **ความเป็นผู้นำทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด.
- ภูริตา เพ็ญวิทยา. (2561). **ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2**. การศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- ยุพา อานันท์สิทธิ์. (2515). **การศึกษามูลค่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวนในวิชาวิทยาศาสตร์ที่ 85 มีผลความคิด แบบสอบสวนความถนัดทางการเรียนและความรู้สึกประทับใจ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- รณชัย ปิณใจ. (2564). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.

- รัตติกรณ์จงวิศาล. (2545). ผลการฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ วท.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- รัตติกรณ์จงวิศาล. (2550). การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- รัตตินันท์ บุญกล้า. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2564, จาก <http://bps.sueksa.go.th/wp-content/uploads/2018/02/>
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ลิวลี ศิริโล (ผู้บรรยาย). (1 พฤษภาคม 2550). คุณธรรมและจริยธรรมวิชาชีพ. ใน เอกสารประกอบคำบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา.
- สุขุม จุสนิธิ. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ปทุมธานี.
- สุทธิพงษ์ ตาสาโรจน์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม., มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา, อภัยภูฏา.
- สุทัต จันทะสินธุ์. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุเทพ ปาลสาร. (2555). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุธาสิณี แม้นญาติ. (2554). โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุนทร คล้ายอ่ำ. (2563). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 176716 คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ. เพาะ: วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุรวาท ทองบุ. (2550). การวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม: อภินิหารการพิมพ์.
- สุรัตน์ ไชยชมภู. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา. วารสารวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 8(2), 1-15.